

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
JEAN RICHARD DE LA TOUR
föredraget den 13 januari 2022¹

Mål C-569/20

IR

Brottmål

**ytterligare deltagare i rättegången
Spetsializirana prokuratura**

(begäran om förhandsavgörande från Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen, Bulgarien))

”Begäran om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Direktiv (EU) 2016/343 – Rätt att närvara vid sin egen rättegång – Artiklarna 8 och 9 – Krav vid fällande dom i den tilltalades utvaro – Rätt till en ny rättegång – Den tilltalade har avvikit – Nationella bestämmelser som utesluter att det straffrättsliga förfarandet återupptas när den som dömts i sin utvaro har avvikit efter att under förundersökningsstadiet ha fått del av de anklagelser som riktas mot honom eller henne”

I. Inledning

1. Kan en person som har fällts för brott efter en rättegång, där han inte personligen har varit närvarande, på grund av att han har avvikit, ha rätt till en ny rättegång enligt artikel 8.4 andra meningen och artikel 9 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden?²

2. Detta är i huvudsak ändamålet för de frågor som Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen, Bulgarien) har hänskjutit för förhandsavgörande.

3. Begäran har framställts i ett straffrättsligt förfarande där det har beslutats att IR ska dömas i sin utvaro. Även om denna person informerades om de anklagelser som riktades mot honom under förundersökningsstadiet, avvek han sedan och informerades därför varken om den slutgiltiga stämmningsansökan eller om datum och plats för rättegången eller om konsekvenserna av utvaro.

4. Den hänskjutande domstolen hyser därför tvivel kring räckvidden av de krav som unionslagstiftaren ställer enligt direktiv 2016/343 för att garantera den tilltalades rätt till försvar. Den hänskjutande domstolen vill i synnerhet få klarhet i huruvida det är möjligt att verkställa det

¹ Originalspråk: franska.

² EUT L 65, 2016, s. 1.

avgörande som meddelats efter en rättegång som hållits i den tilltalades utelämnande med tillämpning av artikel 8.2 och 8.3 i direktivet, eller om det tvärtom är nödvändigt att föreskriva ett förnyat prövningsförfarande, enligt artikel 8.4 andra meningen och artikel 9 i direktivet.

5. I detta förslag till avgörande kommer jag att förklara att även om underrättelsen till den tilltalade om rättegången är ett grundläggande krav som anges i direktiv 2016/343 vad gäller iakttagandet av rätten till försvar, ger unionslagstiftaren ändå medlemsstaterna möjlighet att undersöka i vilken utsträckning detta krav har uppfyllts i konkreta fall. Unionslagstiftaren uppmanar medlemsstaterna att vara särskilt uppmärksamma såväl på hur de behöriga nationella myndigheterna agerar när de kommunicerar sådana underrättelser som på hur personen i fråga agerar för att ta emot dem.

6. I detta sammanhang kommer jag att redogöra för skälen till att artikel 8.2 och 8.3 i direktiv 2016/343, enligt vilken medlemsstaterna får verkställa ett avgörande som meddelats efter en rättegång som den tilltalade inte har närvarat vid, omfattar en situation där den nationella domstolen, med beaktande av samtliga konkreta omständigheter som kännetecknar situationen i fråga, konstaterar att den tilltalade, trots den omsorg som de behöriga nationella myndigheterna har visat och de ansträngningar de har gjort för att underrätta den tilltalade om rättegången och konsekvenserna av utelämnande, medvetet och avsiktligt har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter att ta emot en sådan underrättelse i syfte att undandra sig rättsskipningen. Jag kommer att precisera att artikel 8.4 andra meningen och artikel 9 i direktiv 2016/343, när den nationella domstolen har konstaterat detta, inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken ett nytt prövningsförfarande inte beviljas när den tilltalade har avvikit efter att ha underrättats om de anklagelser som riktats mot honom eller henne under förundersökningsstadiet men före det att vederbörande fick kännedom om den slutgiltiga stämmningsansökan.

II. Tillämpliga bestämmelser

A. Direktiv 2016/343

7. I direktiv 2016/343 föreskrivs, enligt artikel 1 i direktivet, gemensamma minimiregler avseende vissa aspekter av oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid rättegången.

8. I skälen 37 och 38 i direktivet anges följande:

”(37) Det bör ... vara möjligt att hålla en rättegång som kan leda till ett avgörande om skuld eller oskuld i den misstänktes eller tilltalades utelämnande om denna person har underrättats om rättegången och gett fullmakt till en försvarare som utsetts av den misstänkte eller tilltalade själv eller av staten att företräda honom eller henne vid rättegången och som också företrätt den misstänkte eller tilltalade.

(38) Vid bedömningen av om det sätt på vilket informationen tillhandahålls är tillräckligt för att säkerställa en persons kännedom om rättegången bör i förekommande fall särskilt beaktas dels de ansträngningar som myndigheterna har gjort för att informera den berörda personen, dels de ansträngningar som den berörda personen har gjort för att ta emot den information som riktas till honom eller henne.”

9. I artikel 8 i direktivet, med rubriken ”Rätt att närvara vid rättegången”, föreskrivs följande i punkterna 1–4:

”1. Medlemsstaterna ska se till att misstänkta och tilltalade har rätt att närvara vid sin egen rättegång.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att en rättegång som kan leda till ett avgörande om en misstänkts eller tilltalads skuld eller oskuld får hållas i dennes utemå, om

a) den misstänkte eller tilltalade i rätt tid har underrättats om rättegången och konsekvenserna av utemå, eller om

b) den misstänkte eller tilltalade, efter att ha blivit underrättad om rättegången, företräds av en försvarare med fullmakt som utsetts av antingen den misstänkte eller tilltalade eller av staten.

3. Ett avgörande som har meddelats i enlighet med punkt 2 får verkställas mot den berörda personen.

4. Om medlemsstaterna tillhandahåller en möjlighet att hålla en rättegång i en misstänkts eller tilltalads utemå, och det inte är möjligt att uppfylla villkoren i punkt 2 i denna artikel eftersom en misstänkt eller tilltalad trots rimliga ansträngningar inte kunnat hittas, får medlemsstaterna föreskriva att ett avgörande ändå kan meddelas och verkställas. I sådana fall ska medlemsstaterna se till att när misstänkta eller tilltalade informeras om ett avgörande, särskilt när de grips, även informeras om möjligheten att angripa avgörandet och om rätten till en ny rättegång, eller om andra rättsmedel, i enlighet med artikel 9.”

10. I artikel 9 i samma direktiv, med rubriken ”Rätt till en ny rättegång”, föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna ska se till att misstänkta eller tilltalade, om dessa inte var närvarande vid sin rättegång och om de villkor som anges i artikel 8.2 inte var uppfyllda, har rätt till en ny rättegång eller annat rättsmedel som medger en ny prövning av sakfrågan, inbegripet prövning av ny bevisning, och som kan leda till att det ursprungliga avgörandet upphävs. I detta avseende ska medlemsstaterna se till att dessa misstänkta och tilltalade har rätt att närvara, att delta på ett effektivt sätt i enlighet med förfaranden enligt nationell rätt och att utöva sin rätt till försvar.”

B. Bulgarisk rätt

11. I artikel 55.1 i Nakazatelno-protsesualen kodeks (straffprocesslagen) (nedan kallad NPK) föreskrivs följande:

”Den tilltalade har följande rättigheter: ... delta i brottmålsförfarandet ...”

12. I artikel 94.1 och 94.3 NPK föreskrivs följande:

”1) Ett biträde måste delta i straffrättsliga förfaranden när

...

8. målet prövas i den tilltalades utemå,

...

3) När ett biträde ska delta ska den behöriga myndigheten utse en advokat som biträde.”

13. Artikel 247b.1 NPK har följande lydelse:

”En kopia av stämningsansökan ska överlämnas till den tilltalade på beslut av referenten. Genom delgivning av stämningsansökan ska den tilltalade informeras om det datum som bestämts för det förberedande sammanträdet och om de frågor som avses i artikel 248.1, om sin rätt att närvara tillsammans med den advokat som han eller hon valt och om möjligheten att få en advokat förordnad av domstolen i de fall som avses i artikel 94.1 samt om att målet kan prövas och avgöras i hans eller hennes utevaro i enlighet med artikel 269.”

14. I artikel 269 NPK föreskrivs följande:

”1) Den tilltalade måste närvara vid rättegången när han eller hon är åtalad för ett allvarligt brott.

...

3) När det inte hindrar att den objektiva sanningen fastställs, får målet prövas i den tilltalades utevaro om

1. den tilltalade inte befinner sig på den adress som han eller hon har angett eller har ändrat denna adress utan att underrätta den behöriga myndigheten om detta,
2. den tilltalades hemvist i Bulgarien inte är känd och inte har kunnat fastställas genom en grundlig eftersökning,

...

4. [den tilltalade] inte befinner sig i Bulgarien, och

- a) den tilltalades hemvist är okänd,

...”

15. I artikel 423.1–423.3 NPK föreskrivs följande:

”1) En person som fällts i sin utevaro får inom sex månader från den dag då han eller hon fick kännedom om den lagakraftvunna fällande domen, eller från den dag då denna faktiskt överlämnades till Republiken Bulgarien från ett annat land, begära att det straffrättsliga förfarandet ska återupptas med återopande av att vederbörande inte varit närvarande under det straffrättsliga förfarandet. Begäran ska bifallas, med undantag dels för det fall att den som fällts har avvikit efter det att han eller hon underrättats om åtalspunkterna under förundersökningen och detta fått till följd att de åtgärder som föreskrivs i artikel 247b.1 inte kan vidtas, dels, när de nämnda åtgärderna har vidtagits, för det fall att den som fällts har uteblivit från förhandlingen utan att ha haft laga förfall.

2) Begäran medför inte uppskov med verkställigheten av brottmålsdomen, såvida inte domstolen beslutar något annat.

3) Förfarandet för återupptagande av brottmålsförfarandet avslutas om den person som fällt i sin utvaro uteblir från förhandlingen utan att ha laga förfall.”

16. I artikel 425 NPK anges följande i punkt 1 led 1:

”Om domstolen finner att ansökan om att förfarandet ska återupptas är välgrundad, kan den

1. upphäva domen ... och återförvisa målet för ny prövning och därvid ange i vilket skede den nya prövningen ska inledas.”

III. Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

17. Spetsializirana prokuratura (Särskilda åklagarmyndigheten, Bulgarien) inledde ett straffrättsligt förfarande mot IR på grund av hans påstådda deltagande i en kriminell organisation i syfte att begå skattebrott, som kan ge frihetsberövande straff.

18. IR blev personligen delgiven stämningsansökan. Efter denna delgivning angav IR den adress där han kunde anträffas. Han befann sig dock inte där när den del av det straffrättsliga förfarandet som skedde vid domstol inleddes och inte heller när Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen) försökte kalla honom till förhandlingen. Dessutom hade den advokat som han hade anlitat av sagt sig uppdraget att försvara honom. Den hänskjutande domstolen förordnade ex officio en advokat åt honom. Advokaten kom dock inte i kontakt med IR.

19. Eftersom stämningsansökan innehöll ett fel förklarades den ogiltig och till följd av detta avslutades det rättsliga förfarandet mot honom.³

20. Därefter upprättades en ny stämningsansökan och förfarandet återupptogs. Även vid detta tillfälle söktes dock IR, bland annat genom hans familjemedlemmar, tidigare arbetsgivare och mobiltelefonoperatörer, men han kunde inte lokaliseras. Det förefaller således som om de behöriga nationella myndigheterna, inom ramen för det nya domstolsförfarandet, på grund av att IR avvikit, inte har kunnat delge den nya stämningsansökan som upprättats i förhållande till honom, trots de åtgärder som de vidtagit i detta syfte.

21. Den hänskjutande domstolen anser att målet bör prövas i IR:s utvaro, vilket diskuterades vid den första förhandlingen i målet. Den anger dock att om IR fällt i sin utvaro ska den i sitt beslut ange vilka rättssäkerhetsgarantier han har tillgång till efter rättegången och särskilt vilka rättsmedel som står honom till buds, så att iakttagandet av direktiv 2016/343 säkerställs.

22. Såväl vad gäller lagenligheten av att rättegången hölls i hans utvaro som vad gäller rättsmedlen, är det emellertid oklart vilka rättssäkerhetsgarantier som den berörda personen ska åtnjuta i en sådan situation som den nu aktuella, där vederbörande har avvikit efter att ha delgetts den första stämningsansökan och innan den del av det straffrättsliga förfarandet som sker i domstol inleddes. Den hänskjutande domstolen har dessutom angett att det inte kan uteslutas att IR kan påträffas i en annan medlemsstat och överlämnas till de bulgariska myndigheterna enligt en europeisk arresteringsorder. Frågor om tillämpningsområdet för

³ Enligt rättspraxis från Varhoven kasatsionen sad (Högsta domstolen, Bulgarien) ska den bristfälliga stämningsansökan ersättas med en ny. Det preciseras även att domaren inte själv kan åtgärda åklagarens åsidosättande av väsentliga formföreskrifter, utan i detta syfte måste återförvisa ärendet till åklagaren.

direktiv 2016/343 bör därför behandlas mot bakgrund av artikel 4a i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna,⁴ i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009.⁵

23. Mot denna bakgrund beslutade Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Ska artikel 8.2 b i [direktiv 2016/343], jämförd med skälen 36–39 i samma direktiv, och artikel 4a.1 b i [rambeslut 2002/584], jämförd med skälen 7–10 i samma rambeslut, tolkas så, att de omfattar ett fall där den tilltalade blev underrättad om åtalet i dess ursprungliga lydelse och därefter, på grund av att vederbörande avvikit, objektivt sett inte kan underrättas om rättegången, och vederbörande försvaras av en advokat som utsetts av staten och som han inte håller kontakt med?

2) Om svaret på ovanstående fråga är nekande:

Är en nationell bestämmelse (artikel 423.1 och 423.5 NPK), som inte föreskriver något rättsmedel mot utredningsåtgärder som vidtagits i den tilltalades utevaro eller mot utevarodomar förenlig med artikel 9 i [direktiv 2016/343], jämförd med artikel 8.4 andra meningen i samma direktiv, och artikel 4a.3, jämförd med artikel 4a.1 d i [rambeslut 2002/584], när den tilltalade, efter att ha blivit underrättad om åtalet i dess ursprungliga lydelse, avvikit, så att han eller hon inte har kunnat underrättas vare sig om tid och plats för rättegången eller om konsekvenserna av utevaro?

3) Om svaret på ovanstående fråga är nekande:

Har artikel 9 i [direktiv 2016/343], jämförd med artikel 47 i [Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna], direkt effekt?”

24. Endast Europeiska kommissionen har inkommit med skriftliga yttranden och svarat på EU-domstolens skriftliga frågor.

IV. Bedömning

A. Huruvida den första och den andra tolkningsfrågan kan tas upp till sakprövning

25. Prövningen av begäran om förhandsavgörande kräver en inledande anmärkning om huruvida den första och den andra tolkningsfrågan kan tas upp till sakprövning.

26. Dessa två frågor består av två delar vardera. Den första delen gäller tolkningen av de relevanta bestämmelserna i direktiv 2016/343, medan den andra delen gäller tolkningen av bestämmelserna i rambeslut 2002/584. I likhet med kommissionen anser jag emellertid att tolkningen av bestämmelserna i rambeslutet, särskilt artikel 4a i detta, inte är relevant för avgörandet av det nationella målet. Mot bakgrund av de faktiska omständigheter som angetts i begäran om förhandsavgörande, konstaterar jag nämligen att det mål som pågår vid den hänskjutande domstolen och i vilket den hänskjutande domstolen har att meddela ett avgörande inte, vare sig i

⁴ EUT L 190, 2002, s. 1.

⁵ EUT L 81, 2009, s. 24 (nedan kallat rambeslut 2002/584).

första eller andra hand, rör frågan om en europeisk arresteringsorders giltighet eller verkställighet. Den tolkning som Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen) har begärt av bestämmelserna i artikel 4a i rambeslutet är i själva verket en hypotetisk fråga, eftersom den hänskjutande domstolen har angett att det inte kan uteslutas att IR kan påträffas i en annan medlemsstat och överlämnas till de bulgariska myndigheterna med stöd av en europeisk arresteringsorder.

27. Under dessa omständigheter föreslår jag, i enlighet med domstolens praxis, att den första och den andra frågan avvisas i den mån de rör tolkningen av rambeslut 2002/584.⁶

B. Prövning i sak

28. Genom förevarande begäran om förhandsavgörande har domstolen i huvudsak ombetts att fastställa i vilken utsträckning en person som dömts efter en rättegång som han inte har närvarat vid kan komma i åtnjutande av ett nytt förfarande enligt artikel 9 i direktiv 2016/343 när denna person, som delgetts en stämningsansökan som därefter upphävts, har avvikit, vilket innebär att han eller hon varken har underrättats om den slutgiltiga stämningsansökan eller om att rättegång ska hållas eller om konsekvenserna av utevaro, och dessutom företräds av en advokat som utsetts av staten och som han inte har någon kontakt med.

29. Den hänskjutande domstolen ställer sina frågor till EU-domstolen med beaktande av bestämmelserna i artikel 423.1 NPK. I denna artikel anges nämligen principen att en begäran om återupptagande av det straffrättsliga förfarandet ska bifallas om begäran har framställts, av en person som dömts i sin utevaro, inom sex månader efter det att han eller hon fått kännedom om den fällande domen.⁷ I artikeln föreskrivs emellertid undantag från denna princip.⁸ En begäran om återupptagande av det straffrättsliga förfarandet kan nämligen avslås om den som dömts har avvikit efter det att han eller hon underrättats om åtalpunkterna under förundersökningen men innan den slutgiltiga stämningsansökan delgavs vederbörande. Enligt den hänskjutande domstolen följer härav att det inte finns någon rätt till en ny rättegång i en situation där den tilltalade alltså inte har informerats om det förberedande sammanträdet, om möjligheten att låta sig företrädas av en advokat eller om konsekvenserna av utevaro.

30. Eftersom det inte finns någon bestämmelse i direktiv 2016/343 som ger klara anvisningar om vilka rättsregler som ska tillämpas på en person som avvikit och vilka rättigheter vederbörande har efter en rättegång vid vilken denna person inte har närvarat, vill den hänskjutande domstolen således att EU-domstolen ska fastställa huruvida en sådan lagstiftning är förenlig med direktivet.

31. Den hänskjutande domstolen har i detta syfte begärt att EU-domstolen ska klargöra om en person som befinner sig i en sådan situation som IR befinner sig i ska anses omfattas av det regelverk som föreskrivs i artikel 8.2 och 8.3 i direktiv 2016/343, enligt vilket det är möjligt att

⁶ Se, bland annat, dom av den 29 januari 2013, Radu (C-396/11, EU:C:2013:39, punkt 22 och där angiven rättspraxis), och dom av den 28 oktober 2021, Komisia za protivodeystvie na koruptsiyata i za otnemane na nezakonno pridobitoto imushtestvo (C-319/19, EU:C:2021:883, punkt 24 och där angiven rättspraxis).

⁷ Enligt artikel 425.1.1 NPK kan återupptagandet av det straffrättsliga förfarandet leda till att den fällande domen upphävs och att målet återförvisas så att det kan prövas på nytt i sak från det skede som domstolen anger att den nya prövningen av målet ska ske.

⁸ Begäran kan avslås i två typer av situationer. Förevarande begäran om förhandsavgörande hör till den första typen. Den andra typen av situation är när den dömda personen har delgivits den slutgiltiga stämningsansökan och utan laga förfall har underlåtit att närvara vid förhandlingen.

verkställa ett avgörande som meddelats efter en rättegång där denna person inte närvarade (den första frågan), eller snarare av det regelverk som avses i artiklarna 8.4 och 9 i direktivet, enligt vilket den berörda personen ska ges möjlighet till förnyad prövning (den andra frågan).

32. Eftersom dessa två regelverk hänger samman, föreslår jag att domstolen behandlar den första och den andra frågan tillsammans.

33. Jag kommer att inleda min analys med att granska ordalydelsen i artiklarna 8 och 9 i direktiv 2016/343, innan jag i analysen fokuserar först på de mål som unionslagstiftaren avser att uppnå genom det direktivet och sedan på den rättspraxis som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har utvecklat när det gäller efterlevnaden av artikel 6.1 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.⁹

1. Analys av lydelsen i artikel 8.2 och 8.4 samt artikel 9 i direktiv 2016/343

34. Efter att ha fastställt principen om att tilltalade har rätt att närvara vid sin egen rättegång, tillåter unionslagstiftaren medlemsstaterna att föreskriva förfaranden för att döma personer i deras utemål. Med tillämpning av artikel 8.2 och 8.3 i direktiv 2016/343 får medlemsstaterna således föreskriva att en rättegång ska hållas i den tilltalades utemål och att det avgörande som meddelas efter förhandlingen ska verkställas. Dessa bestämmelser bygger på antagandet att den berörda personen har underrättats om tid och plats för hans eller hennes rättegång, vilket innebär att personen frivilligt och otvetydigt anses ha avstått från att närvara vid förhandlingen.

35. Som jag kommer att visa framgår det nämligen av artiklarna 8 och 9 i direktivet att de personer som dömts vid en rättegång där de inte varit närvarande indelas i två kategorier. Den ena kategorin består av personer som med säkerhet kände till eller skulle ha kunnat få kännedom om tid och plats för sin rättegång och den andra kategorin består av övriga personer. Personer i den andra kategorin har rätt till en ny rättegång, medan personer i den första kategorin inte kommer i åtnjutande av en sådan åtgärd. Unionslagstiftaren har angett två villkor för att det ska gå att vägra att ordna en ny rättegång.¹⁰

36. Det första villkoret, som avses i artikel 8.2 a i direktiv 2016/343, avser underrättelse till den tilltalade. Den tilltalade ska i rätt tid ha underrättats om rättegången och konsekvenserna av utemål. Med andra ord måste personen ha haft kännedom om att ett avgörande om personens skuld eller oskuld kan meddelas mot vederbörande om han eller hon inte närvarar vid rättegången.

37. Det andra villkoret, i artikel 8.2 b i direktivet, gäller att den tilltalade ska företrädas av en försvarare. Detta villkor avser fallet att denna person, som har underrättats om att hans eller hennes rättegång ska hållas, medvetet har valt att företrädas av ett ombud i stället för att närvara personligen vid rättegången.¹¹ Detta kan i princip visa att personen har valt att avstå från att delta vid sin rättegång, samtidigt som hans eller hennes rätt att försvara sig garanteras. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna anser att rätten för var och en som blivit åtalad att faktiskt försvaras av en försvarare, som vid behov utses ex officio, ingår bland de grundläggande beståndsdelarna i en rättvis rättegång. En tilltalad förlorar inte denna rätt enbart på grund av sin utemål vid förhandlingen. Det är således av avgörande betydelse för straffrättens skälighet dels att

⁹ Undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen).

¹⁰ Se även skäl 35 i det direktivet.

¹¹ Se även skäl 37 i direktiv 2016/343.

den tilltalades utevaro vid den egna rättegången inte bestraffas genom undantag från rätten att biträdas av en försvarare, dels att han eller hon försvaras på lämpligt sätt såväl i första som i andra instans.¹²

38. Jag konstaterar för det första att det, för att vart och ett av dessa villkor ska vara uppfyllt, krävs att den tilltalade har underrättats om rättegången. Det är därför nödvändigt att uppfylla detta krav för att en fällande dom ska kunna verkställas efter en rättegång där personen i fråga inte har varit närvarande.

39. För det andra konstaterar jag att åsidosättandet av denna skyldighet att underrätta den tilltalade medför en tillämpning av reglerna i artikel 8.4 och artikel 9 i direktiv 2016/343, eftersom de behöriga nationella myndigheterna då är skyldiga att se till att den tilltalade får möjlighet till förnyad prövning. Såsom framgår av ordalydelsen i dessa artiklar¹³ är de bestämmelser som avses i artikel 8.2 och 8.3 samt i artiklarna 8.4 och 9 i direktivet utformade på ett sådant sätt att de bildar en sammanhängande helhet, där underrättelsen till denna person utgör ”brytpunkten” i det ena eller det andra systemet.

40. Räckvidden för rätten till förnyad prövning definieras därför i artikel 9 i direktivet.

41. När det gäller utformningen av den förnyade prövningen, överläter unionslagstiftaren åt medlemsstaterna att fastställa systemet för rättsmedel och förfaranden för att säkerställa att rätten till försvar för personer som dömts i sin utevaro iakttas. Detta är helt logiskt med hänsyn till minimikaraktern hos bestämmelserna i direktiv 2016/343,¹⁴ eftersom direktivet inte utgör ett fullständigt och uttömmande instrument som syftar till att fastställa samtliga villkor för att anta ett rättsligt avgörande.¹⁵ Valet av dessa åtgärder omfattas av medlemsstaternas processuella autonomi och sker utifrån medlemsstaternas rättssystems särdrag.

42. När det gäller omfattningen av detta nya prövningsförfarande har unionslagstiftaren däremot ålagt medlemsstaterna precisa och otvetydiga skyldigheter. Den kräver nämligen att medlemsstaterna inrättar ett förfarande som gör det möjligt att göra en förnyad prövning i sak av målet, inbegripet en prövning av ny bevisning, och som dessutom gör det möjligt att upphäva det ursprungliga beslutet. Därefter åläggs medlemsstaterna att försäkra sig om att den tilltalade inom ramen för detta nya rättsmedel kommer att ha rätt att närvara och effektivt delta i det förfarande som följer därav, i enlighet med de förfaranden som föreskrivs i nationell rätt, och att han eller hon kan utöva sin rätt till försvar.

43. Unionslagstiftaren har här infört de grundläggande krav på förnyad prövning som fastställts av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och som jag redogör för i punkterna 66 och 67 nedan.¹⁶

¹² Se, för ett liknande resonemang, Europadomstolens dom av den 13 februari 2001, Krombach mot Frankrike (CE:ECHR:2001:0213JUD002973196, § 89), och dom av den 1 mars 2006, Sejdivic mot Italien (EC:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 91).

¹³ Bestämmelserna om rätten till förnyad prövning är endast tillämpliga i den mån ”det inte är möjligt att uppfylla villkoren i [artikel 8.]2[,] eftersom en misstänkt eller tilltalad trots rimliga ansträngningar inte kunnat hittas” (artikel 8.4) eller ”de villkor som anges i artikel 8.2 inte [är] uppfyllda” (artikel 9).

¹⁴ Se artikel 1 och skälen 2–4 och 9 i detta direktiv.

¹⁵ Se dom av den 19 september 2018, Milev (C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, punkterna 45–47).

¹⁶ Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna anser även att Europakonventionen ger konventionsstaterna stor frihet vid valet av medel som gör det möjligt för deras rättssystem att uppfylla kraven i artikel 6 i denna konvention, dock under förutsättning att de medel som erbjuds i nationell rätt visar sig vara effektiva om den tilltalade varken har avstått från att närvara eller försvara sig eller haft för avsikt att undandra sig rättsskipningen. Se, som exempel, Europadomstolen, 14 juni 2001, Medenica mot Schweiz (CE:ECHR:2001:0614JUD002049192, § 55).

44. Efter denna undersökning av ordalydelsen i direktiv 2016/343 konstaterar jag att en situation där den tilltalade varken har underrättats om rättegången eller om konsekvenserna av utevaro, således i princip inte omfattas av bestämmelserna i artikel 8.2 i direktivet, utan av bestämmelserna i artikel 8.4 i direktivet.

45. Det finns dock fortfarande en ”gråzon” som rör situationen för personer som av skäl som de själva har orsakat inte har informerats om sin rättegång. Den fråga som ska besvaras här är bland annat huruvida denna tolkning är tillämplig i en situation där den tilltalade inte har kunnat informeras vare sig om rättegången eller om konsekvenserna av utevaro, på grund av att han eller hon har avvikit.

46. Har unionslagstiftaren med andra ord avsett att göra iakttagandet av skyldigheten att underrätta den tilltalade till ett absolut krav som är oberoende av den tilltalades beteende och, i synnerhet, av skälen till att denne inte har kunnat lokaliseras trots de ansträngningar som de behöriga nationella myndigheterna har gjort? Kräver unionslagstiftaren att medlemsstaterna föreskriver ett nytt förfarande för prövning varje gång den tilltalade har avvikit?

47. Jag inte övertygad om detta av de skäl som jag kommer att redogöra för nedan är.

48. För det första följer det av skäl 36 i direktiv 2016/343 att skyldigheten för de behöriga nationella myndigheterna att underrätta den tilltalade om att rättegången ska hållas innebär att han eller hon måste kallas personligen eller underrättas officiellt och i god tid på annat sätt om datum och plats för rättegången, så att vederbörande kan få kännedom om rättegången. Unionslagstiftaren har här även hänvisat till rättspraxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, enligt vilken en tilltalad genom sitt agerande endast kan anses ha gjort ett underförstått val att avstå från rätten att delta i den egna rättegången om det har visats att han eller hon rimligen kunde förutse konsekvenserna av sitt beteende i detta avseende.¹⁷ De nationella domstolarna ska således visa den omsorg som krävs genom att kalla den tilltalade på rätt sätt,¹⁸ vilket innebär att vederbörande underrättas om att en förhandling hålls, inte bara så att vederbörande får kännedom om tid och plats för förhandlingen, utan även för att denne ska ha tillräckligt med tid för att förbereda sitt försvar och bege sig till domstolen.¹⁹

49. Av skäl 38 i direktiv 2016/343 följer dock att det sätt på vilket underrättelsen tillhandahålls, och i synnerhet dess tillräcklighet, kan bli föremål för kontroll. Unionslagstiftaren har nämligen angett att ”vid bedömningen av om det sätt på vilket informationen tillhandahålls är tillräckligt för att säkerställa en persons kännedom om rättegången bör i förekommande fall särskilt beaktas dels de ansträngningar som myndigheterna har gjort för att informera den berörda personen, dels de ansträngningar som den berörda personen har gjort för att ta emot den information som riktas till honom eller henne”.

50. Av detta drar jag slutsatsen att medlemsstaterna kan göra en prövning från fall till fall av på vilket sätt och under vilka omständigheter informationen har lämnats till den tilltalade. Användningen av uttrycket ”i förekommande fall” tyder enligt min mening på att medlemsstaterna kan ta hänsyn till andra faktorer än dem som rör arten, formen eller innehållet i

¹⁷ Se, bland annat, Europadomstolens dom av den 1 mars 2006, *Sejdicovic mot Italien* (EC:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 87 och 89), dom av den 24 april 2012, *Haralampiev mot Bulgarien* (EC:ECHR:2012:0424JUD002964803, § 33) och dom av den 22 maj 2012, *Idalov mot Ryssland* (EC:ECHR:2012:0522JUD000582603, § 173).

¹⁸ Se, exempelvis, Europadomstolens dom av den 12 februari 1985, *Colozza mot Italien* (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, § 32), och dom av den 12 juni 2018, *M.T.B. mot Turkiet* (CE:ECHR:2018:0612JUD004708106, § 49–53).

¹⁹ Se, som exempel, Europadomstolens dom av den 28 augusti 2018, *Vyacheslav Korchagin mot Ryssland* (CE:ECHR:2018:0828JUD001230716, § 65).

den handling genom vilken informationen har meddelats. Genom att kräva att medlemsstaterna ska "särskilt beakta" den omsorg som både de nationella myndigheterna och den tilltalade har visat för att kommunicera respektive ta emot informationen, har unionslagstiftaren enligt min mening betonat beteendet hos var och en av parterna i det straffrättsliga förfarandet.

51. Det är i samband med denna prövning som medlemsstaterna enligt min mening kan ta hänsyn till att den tilltalade avviker. Detta begrepp används visserligen i skäl 39 i direktiv 2016/343, men det definieras inte i direktivet. Det följer emellertid av den allmänna betydelsen av ordet att "avvika" ["fuite" i den franska språkversionen av direktivet] framför allt är ett uttryck för ett beteende och, i synnerhet, det beteende genom vilket en person undflyr, räddar sig själv eller försöker undandra sig från vad som är obekvämt, påfrestande eller farligt.²⁰

52. Jag anser därför att det är nödvändigt att skilja mellan två fall när det gäller personer som avviker.

53. I det första fallet handlar det om att den tilltalade, trots all den omsorg som de nationella myndigheterna visat och de ansträngningar de gjort för att informera den tilltalade om datum och plats för rättegången och om konsekvenserna av utevaro, inte har fått denna information eftersom han eller hon medvetet och avsiktligt underlåtit att uppfylla sin skyldighet att informeras om att rättegången ska äga rum, i syfte att undandra sig rättsskipningen. I ett sådant fall, där de nationella myndigheterna har vidtagit alla åtgärder som krävs för att informera den tilltalade och där personen genom sitt beteende motsätter sig att denna information lämnas, anser jag att medlemsstaterna borde kunna verkställa den fällande domen i enlighet med artikel 8.3 i direktiv 2016/343 och vägra att anordna en ny rättegång.

54. Det andra fallet är när den tilltalade inte har underrättats om tid och plats för rättegången av skäl som däremot är helt annorlunda, som ligger utanför hans eller hennes kontroll eller som har samband med förekomsten av legitima skäl, såsom att vederbörande hamnat utanför samhället eller är sårbar. I ett sådant fall, där åsidosättandet av underrättelseskyldigheten inte beror på att den tilltalade medvetet och avsiktligt har åsidosatt de skyldigheter som åligger honom eller henne, ska medlemsstaterna säkerställa att denna person har rätt till en ny rättegång i enlighet med principerna i artikel 8.4 andra meningen och artikel 9 i direktiv 2016/343.

55. Den åtskillnad som jag föreslår ska göras avseende personer som håller sig undan kräver att den nationella domstolen gör en fullständig prövning av samtliga omständigheter i målet.

56. Den nationella domstolen ska således kontrollera att de nationella myndigheterna har visat tillräcklig omsorg i sina ansträngningar att underrätta den tilltalade, säkerställa hans eller hennes närvaro vid den behöriga domstolen och lokalisera vederbörande, samtidigt som den i detta sammanhang ska beakta arten och omfattningen av de skyldigheter som ålagts denna person för att ta emot information om rättegången. I förekommande fall måste den nationella domstolen på ett otvetydigt sätt kunna visa, på grundval av precisa och objektiva omständigheter i målet, att den berörda personen var informerad om arten av och grunden för de anklagelser som riktats mot vederbörande och att denna person medvetet och avsiktligt har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter för att kunna informeras om rättegången, exempelvis genom att lämna en felaktig adress eller genom att inte, trots instruktioner därom, tillkännage sin adressändring.

²⁰ Se Franska akademins ordbok och Larousse-ordboken.

57. Den tolkning av ordalydelsen i artikel 8.2 i direktiv 2016/343 som jag föreslår kan enligt min mening inte skada de mål som unionslagstiftaren eftersträvar.²¹

2. Teleologisk analys av direktiv 2016/343

58. Jag vill erinra om att syftet med direktiv 2016/343 är att fastställa gemensamma minimiregler om rätten att närvara vid sin egen rättegång för att stärka medlemsstaternas ömsesidiga erkännande och förtroende för varandras straffrättsliga system.²² Jag vill även erinra om att direktivet, enligt domstolens praxis, inte utgör ett fullständigt och uttömmande instrument som syftar till att fastställa *samtliga villkor för att anta ett rättsligt avgörande*.²³ Även om unionslagstiftaren således kräver att medlemsstaterna ska föreskriva ett nytt förfarande för prövning i syfte att säkerställa iakttagandet av rätten till försvar för personer som har fällts för brott i sin utevaro, kan detta inte nödvändigtvis, för att de mål som eftersträvas med direktivet ska uppnås, leda till en rätt för dessa personer att få en ny rättegång i samtliga fall.

59. Såsom domstolen har slagit fast i beslutet av den 14 januari 2021, UC och TD (Formella fel i stämningsansökan),²⁴ ankommer det således på den nationella domstolen att ”säkerställa en skälig avvägning mellan å ena sidan iakttagandet av rätten till försvar och å andra sidan behovet av att säkerställa att lagföringen sker effektivt och behovet av att se till att förfarandet äger rum inom rimlig tid”.²⁵ En så strikt syn på rätten till en rättvis rättegång, enligt vilken det systematiskt krävs en möjlighet att inleda en förnyad prövning även för det fall de behöriga nationella myndigheterna faktiskt skulle sakna möjlighet att informera den tilltalade om att hans eller hennes rättegång ska hållas på grund av att han eller hon avvikit, eftersom han eller hon medvetet och avsiktligt underlåter att fullgöra sina skyldigheter att ta emot denna information, skulle riskera att uppmuntra till rätts- och rättegångsmissbruk hos vissa åtalade som hoppas på att kunna anföra att skälig tid har överskridits eller att preskription har inträtt, vilket leder till förseningar i handläggningen inom rättsväsendet, en avskräckande effekt på brottsoffren, vilka ibland lider ekonomisk och ideell skada av att flera förhandlingar hålls, och till och med en risk för rättsvägran.

60. De regler som uppställs i artikel 8.2–8.4 och artikel 9 i direktiv 2016/343 ska således göra det möjligt att säkerställa en skälig avvägning mellan två värden. Å ena sidan gäller det att värdera effektiviteten i lagföringen och en god rättsskipning, genom att göra det möjligt för medlemsstaterna att verkställa ett avgörande mot en person som genom att på ett uppenbart sätt har åsidosatt sina skyldigheter har gjort det omöjligt för de behöriga nationella myndigheterna att underrätta honom eller henne om rättegången, i syfte att undandra sig rättsskipningen. Å andra sidan gäller det att värdera rätten till en förnyad prövning, som ska syfta till att garantera rätten till försvar för den som varken har velat underlåta att närvara och försvara sig eller haft för avsikt att undandra sig rättsskipningen.

61. Slutligen ligger den tolkning som jag förespråkar i linje med Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheternas rättspraxis när det gäller efterlevnaden av artikel 6.1 i Europakonventionen.

²¹ Se dom av den 13 februari 2020, Spetsializirana prokuratura (Förhandling som hålls i den tilltalades utevaro) (C-688/18, EU:C:2020:94, punkt 29 och där angiven rättspraxis).

²² Se artikel 1 och skälen 2–4, 9 och 10 i direktiv 2016/343.

²³ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 september 2018, Milev (C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, punkterna 45–47).

²⁴ C-769/19, ej publicerat, EU:C:2021:28.

²⁵ Punkt 45 och i beslutet angiven rättspraxis.

3. *Analys av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna*

62. EU-domstolen har i domen av den 13 februari 2020, Spetsializirana prokuratura (Förhandling som hålls i den tilltalades utvaro),²⁶ erinrat om skälen till att Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheternas praxis avseende rätten att närvara vid sin egen rättegång ska beaktas vid tolkningen av bestämmelserna i direktiv 2016/343.²⁷ Unionslagstiftaren har nämligen i skälen 11, 13, 33, 45, 47 och 48 i direktivet tydligt angett sin avsikt att stärka och garantera en effektiv tillämpning av rätten till en rättvis rättegång i straffrättsliga förfaranden genom att i unionsrätten integrera den rättspraxis som EU-domstolen utvecklat avseende iakttagandet av artikel 6.1 i Europakonventionen.

63. När det gäller denna artikel anser Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna att en persons avvikande är tillräckligt tydligt när personen har kännedom om det pågående straffrättsliga förfarandet mot honom eller henne och om innebörden av åtalet och grunden för detta och inte har för avsikt att delta i rättegången eller avser att undandra sig lagföring.²⁸

64. I detta sammanhang resonerar Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna i två steg.

65. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna avgör först om det på grundval av objektiva och relevanta omständigheter har fastställts att den tilltalade har avstått från sin rätt att närvara och försvara sig eller haft för avsikt att undandra sig rättsskipningen. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kräver härvidlag att de nationella domstolarna visar prov på den omsorg som krävs genom att personligen delge den tilltalade de anklagelser som läggs honom eller henne till last och genom att kalla vederbörande i vederbörlig ordning.²⁹ I avsaknad av en formell bekräftelse kan vissa omständigheter och konstateranden som är tillräckliga, enligt Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, göra det möjligt att otvetydigt visa att den tilltalade är underrättad om att ett straffrättsligt förfarande pågår mot honom eller henne, att han eller hon känner till innebörden av och grunden för åtalet och att han eller hon inte har för avsikt att delta i rättegången eller har för avsikt att undandra sig lagföring.³⁰ Det är mot denna bakgrund som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna prövar huruvida de behöriga nationella myndigheterna har visat tillräcklig omsorg i sina ansträngningar att lokalisera den tilltalade och informera vederbörande om det straffrättsliga förfarandet,³¹ bland annat genom att vidta lämpliga utredningsåtgärder.³² I domen av den 11 oktober 2012, Abdelali

²⁶ C-688/18, EU:C:2020:94.

²⁷ Se punkterna 34 och 35 i denna dom.

²⁸ Se Europadomstolens dom av den 1 mars 2006, Sejdovic mot Italien, (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 98–101).

²⁹ Se fotnot 18 ovan. Enligt Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kan ett sådant avstående inte härledas vare sig ur vag eller inofficiell kännedom (se, bland annat, Europadomstolen, den 23 maj 2006, Kounov mot Italien (CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, § 47)), ur enbart en presumtion eller bara ur egenskaperna hos den som avvikit (se Europadomstolen, 12 februari 1985, Colozza mot Italien (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, § 28)).

³⁰ Se Europadomstolens dom av den 1 mars 2006, Sejdovic mot Italien (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 98–101), dom av den 23 maj 2006, Kounov mot Bulgarien (CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, § 48), dom av den 26 januari 2017, Lena Atanasova mot Bulgarien (CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, § 52), och dom av den 2 februari 2017, Ait Abbou mot Frankrike (CE:ECHR:2017:0202JUD004492113, § 62–65).

³¹ I domen av den 12 februari 1985, Colozza mot Italien (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, § 28), påpekade Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna att situationen "är svår att förena med den omsorg som konventionsstaterna måste visa för att säkerställa att de rättigheter som garanteras i artikel 6 [i Europakonventionen] faktiskt kan åtnjutas". I domen av den 12 juni 2018, M.T.B. mot Turkiet (CE:ECHR:2018:0612JUD004708106, § 51–54), slog Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna fast att den domstol som prövade målet i sak inte hade visat prov på den omsorg som krävs för att lokalisera klaganden genom att endast delge beslutet i enlighet med bestämmelserna i nationell rätt. Enligt Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna räcker inte enbart denna delgivning för att befria staten från sina skyldigheter enligt artikel 6 i Europakonventionen.

³² Se Europadomstolens dom av den 12 februari 1985, Colozza mot Italien, (CE:ECHR:2006:0212JUD000902480, § 28).

mot Frankrike,³³ erinrade Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna om att enbart den omständigheten att sökanden inte befann sig där han var stadigvarande bosatt eller där föräldrarna hade sin hemvist inte räckte för att sökanden skulle anses ha haft kännedom om åtalet och rättegången mot honom och att han ”avvikit”.

66. När dessa konstateranden inte är tillräckliga undersöker Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna därefter i vilken utsträckning den tilltalade med säkerhet har kunnat utnyttja möjligheten att närvara vid en ny rättegång.³⁴ Enligt Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna är skyldigheten att garantera den tilltalade rätten att närvara i förhandlingssalen – antingen under det första förfarandet mot honom eller henne, eller under en ny rättegång – en av de väsentliga beståndsdelarna i artikel 6 i Europakonventionen. I annat fall skulle straffrättsliga förfaranden anses ”uppenbart strida mot bestämmelserna i artikel 6 [i Europakonventionen]” eller utgöra ett ”uppenbart förnekande av rättslig prövning”.³⁵

67. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kräver således att den tilltalade ska ges möjlighet att få till stånd en ny prövning av huruvida anklagelserna mot honom eller henne är välgrundade, såväl faktiskt som rättsligt, av en domstol ”som har full prövningsrätt” och som dömer i vederbörandes närvaro³⁶ och ger honom eller henne alla garantier för en rättvis rättegång som föreskrivs i artikel 6 i Europakonventionen. Den ger emellertid konventionsstaterna ”stor frihet vid valet av medel som gör det möjligt för deras rättssystem att uppfylla kraven i [denna artikel]”, under förutsättning att ”de medel som erbjuds i nationell rätt visar sig vara effektiva om den tilltalade varken har avstått från att närvara eller försvara sig eller haft för avsikt att undandra sig rättvisan”.³⁷

68. De sålunda angivna principerna tillämpades av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna i domen av den 26 januari 2017 i målet Lena Atanasova mot Bulgarien.³⁸ I det mål som gav upphov till den domen hade den domstolen att ta ställning till frågan huruvida Varhoven kasatsionen sad (Högsta domstolen) hade åsidosatt artikel 6.1 i Europakonventionen genom att, med stöd av artikel 423.1 NPK – som avses i förevarande begäran om förhandsavgörande – avslå en begäran om återupptagande av det straffrättsliga förfarandet vilken sökanden, som var avviken, hade framställt, med motiveringen att hon hade försökt undandra sig rättvisan och således själv hade orsakat sitt förhinder från att delta i det straffrättsliga förfarandet genom sitt felaktiga handlande.³⁹

69. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ansåg att detta avslag inte utgjorde en sådan kränkning, eftersom den åtalade medvetet och giltigt på ett underförstått sätt hade avstått från sin rätt att personligen närvara vid domstolen, vilket garanteras i artikel 6.1 i Europakonventionen. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna konstaterade inledningsvis att sökanden i vederbörlig ordning hade underrättats om att det pågick ett straffrättsligt förfarande mot henne och om vad hon åtalades för. Nämnda domstol konstaterade även att hon hade erkänt de faktiska omständigheterna och förklarat sig villig att lämna

³³ CE:ECHR:2012:1011JUD004335307, § 54.

³⁴ Se Europadomstolens dom av den 12 februari 1985, Colozza mot Italien (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, § 29), och dom av den 1 mars 2006, Sejdivic mot Italien (EC:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 101 *in fine*).

³⁵ Se Europadomstolens dom av den 1 mars 2006, Sejdivic mot Italien (EC:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 84), och dom av den 12 juni 2018, M.T.B. mot Turkiet (EC:ECHR:2018:0612JUD004708106, § 61).

³⁶ Se Europadomstolens dom av den 12 februari 1985, Colozza mot Italien (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, § 31 och 32).

³⁷ Se Europadomstolens dom av den 12 februari 1985, Colozza mot Italien (CE:ECHR:1985:0212JUD000902480, § 30), och Europadomstolens dom av den 1 mars 2006, Sejdivic mot Italien (EC:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 82).

³⁸ CE:ECHR:2017:0126JUD005200907.

³⁹ Se § 27 och 28 i denna dom.

detaljerade förklaringar och att förhandla om villkoren för den fällande domen. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna konstaterade också att kallelsen inte kunde överlämnas till henne på grund av att hon hade bytt adress, vilket hon inte hade meddelat de behöriga myndigheterna. Samma domstol konstaterade att de nationella myndigheterna dessutom hade vidtagit de åtgärder som rimligen var nödvändiga för att säkerställa att den åtalade var närvarande vid rättegången. I det målet hade myndigheterna för det första försökt att kalla denna person på den adress hon hade meddelat innan de senare sökte henne på hennes kända adresser eller i fängelseanläggningar och slutligen även försäkrat sig om att vederbörande inte hade lämnat landet.⁴⁰

70. Detta är däremot inte den slutsats som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kom fram till i domen av den 23 maj 2006, Kounov mot Bulgarien.⁴¹ I den domen slog Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna fast att artikel 6.1 i Europakonventionen hade åsidosatts, eftersom klaganden, som hade dömts i sin utevaro, hade nekats rätten att återuppta det straffrättsliga förfarandet utan att myndigheterna hade visat att han på ett otvetydigt sätt hade avstått från sin rätt att närvara. I nämnda dom konstaterade Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna att den tilltalade hade hörts om åtalpunkterna, men att han inte hade underrättats personligen om att han skulle höras vid rättegången. Nämnda domstol ansåg att eftersom klaganden inte hade underrättats om anklagelserna mot honom, fanns det ingenting i de uppgifter som ingetts till den domstolen som gjorde det möjligt att fastställa att han kände till att åtalet hade väckts, om att han skulle ställas inför rätta eller om tidpunkten för hans rättegång. Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ansåg att klaganden, efter att ha blivit förhörd om de faktiska omständigheterna av polisen, bara kunde anta att ett åtal skulle väckas, men att han inte i något fall kunde ha exakt kunskap om på vilka punkter åtal skulle väckas.⁴²

71. Det kan konstateras att Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna även strävar efter att säkerställa en balans mellan iakttagandet av rätten till försvar för den person som inte var närvarande vid sin rättegång och nödvändigheten av att säkerställa effektiviteten i straffrättsliga förfaranden i situationer där personen otvetydigt har visat en vilja att undvika rättegången.

72. Mot bakgrund av det anförda föreslår jag att domstolen ska slå fast att artikel 8.2 och 8.3 i direktiv 2016/343 omfattar en situation där den nationella domstolen, med beaktande av samtliga konkreta omständigheter som kännetecknar situationen i fråga, konstaterar att den tilltalade, trots den omsorg som de behöriga nationella myndigheterna har visat och de ansträngningar de har gjort för att underrätta den tilltalade om rättegången och konsekvenserna av utevaro, medvetet och avsiktligt har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter att ta emot en sådan underrättelse i syfte att undandra sig rättsskipningen.

⁴⁰ Se § 52 och 53 i denna dom.

⁴¹ CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, § 32, 49, 53 och 54. Se även den vägledande domen av den 1 mars 2006, Sejdovic mot Italien (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 100), i vilken Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna slog fast att sådana omständigheter inte hade styrkts när det inte fanns några andra objektiva omständigheter än att den tilltalade inte befann sig på sin hemvist. De nationella myndigheterna utgick nämligen från antagandet att sökanden var inblandad i det brott som han åtalades för eller var ansvarig för detta brott. Denna domstol valde samma synsätt i domen av den 28 september 2006, Hu mot Italien (CE:ECHR:2006:0928JUD000594104, § 53–56).

⁴² I domen av den 1 mars 2006, Sejdovic mot Italien (CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 85), slog Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna emellertid fast att den omständigheten att överklagandefristen för utevarodomen började löpa på nytt, med möjlighet för den tilltalade att närvara vid förhandlingen i andra instans och begära att ny bevisning förebringades, skulle bedömas som en möjlighet till prövning av om åtalet var välgrundat, såväl vad gäller de faktiska som de rättsliga omständigheterna, vilket gjorde det möjligt att dra slutsatsen att hela förfarandet hade varit rättvist.

73. Inom ramen för denna prövning ankommer det på den nationella domstolen att fastställa arten och omfattningen av de skyldigheter som åligger den tilltalade för att hålla sig informerad samt, i förekommande fall, entydigt och på grundval av precisa och objektiva omständigheter visa att personen kände till innebörden av och grunden för de anklagelser som riktats mot honom eller henne och att vederbörande medvetet och avsiktligt har avvikit.

74. Artikel 8.4 andra meningen och artikel 9 i direktiv 2016/343 ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken ett nytt prövningsförfarande inte beviljas när den tilltalade har avvikit efter att ha underrättats om de anklagelser som riktats mot honom eller henne under förundersökningsstadiet men före det att vederbörande fick kännedom om den slutgiltiga stämningsansökan, under förutsättning att den nationella domstolen gör ovannämnda konstateranden.

75. Med hänsyn till mitt förslag till svar på den första och den andra tolkningsfrågan, som jag har prövat tillsammans, anser jag inte att det är nödvändigt att besvara den tredje tolkningsfrågan.

V. Förslag till avgörande

76. Mot bakgrund av det ovan anförda anser jag att EU-domstolen ska besvara de tolkningsfrågor som ställts av Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen, Bulgarien) på följande sätt:

- 1) Artikel 8.2 och 8.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden ska tolkas så, att den omfattar en situation där den nationella domstolen, med beaktande av samtliga konkreta omständigheter som kännetecknar situationen i fråga, konstaterar att den tilltalade, trots den omsorg som de behöriga nationella myndigheterna har visat och de ansträngningar de har gjort för att underrätta den tilltalade om rättegången och konsekvenserna av utevaron, medvetet och avsiktligt har underlåtit att uppfylla sina skyldigheter att ta emot en sådan underrättelse i syfte att undandra sig rättsskipningen.
- 2) Inom ramen för denna prövning ankommer det på den nationella domstolen att fastställa arten och omfattningen av de skyldigheter som åligger den tilltalade för att hålla sig informerad samt, i förekommande fall, entydigt och på grundval av precisa och objektiva omständigheter visa att personen kände till innebörden av och grunden för de anklagelser som riktats mot honom eller henne och att vederbörande medvetet och avsiktligt har avvikit.
- 3) Artikel 8.4 andra meningen och artikel 9 i direktiv 2016/343 ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken ett nytt prövningsförfarande inte beviljas när den tilltalade har avvikit efter att ha underrättats om de anklagelser som riktats mot honom eller henne under förundersökningsstadiet men före det att vederbörande fick kännedom om den slutgiltiga stämningsansökan, under förutsättning att den nationella domstolen gör ovannämnda konstateranden.